

Рибалко І.В.¹, Мисник Л.Д.²

¹аспірант, ВЗО «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ

²доцент, ВЗО Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси

РОЛЬ МИСТЕЦТВА ТА АРТ-ПРОЄКТІВ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

Московська експансія не одне століття має за мету знищити українську націю шляхом асиміляції і фізичного знищення тих, хто не бажає підкоритися їхній волі. Московським царям потрібна українська земля через її родючість та зручне географічне розташування. Адже Україна поєднує західні та східні країни, має вихід до Чорного моря, що робить її стратегічно вигідною країною в геополітиці. А українці занадто волелюбна нація, що становить загрозу для московського режиму. Тільки минуле століття принесло нашій країні страшні випробування від північно-східного сусіда: голодомор, репресії, нищення мови, державності, національної культури, насильницька русифікація, приниження та зневага до всього українського як до чогось ганебного та другосортного, насильницьке насадження своєї мови, культури, віри. Страх перед волелюбністю українців, їх рівнем патріотизму, неосяжна заздрість і злість, яка «виховувалася» віками в поколіннях росіян, з 2014 року переросла у відкриту загарбницьку війну росії проти України, окупувавши територію Криму та Донбасу. А з 24 лютого 2022 року російські війська перешли у повномасштабний наступ. Зараз росіяни не приховують своєї ненависті до нас через нашу свідомість, незалежність, свободу, ментальність. Все те, чого їм не дано навіть спробувати уявити у своєму житті, в своїй країні, де й досі панує рабство, але у сучасному розумінні: рабство волі, думки, бажань, прагнень. Вони – одвічні раби свого царя. Про контраст між «величчю російської наддержави», «обраним народом», що єдиний у світі гідний існуванню, і українцями, красномовно свідчать написи російських загарбників на стінах

понівечених, розграбованих та зруйнованих квартир мирних мешканців Ірпеня, Гостемеля і Бучі «кто разрешил вам так жить?» [1].

Нелюди принесли на нашу землю горе, смерть, сльози, тотальну руйнацію міст, селищ та життів. І разом з цим – нашу згуртованість, єдність, жагу до звільнення нашої землі від «руського миру». І представники мистецтва стали надійним тилом для наших воїнів. Літератори, театральні, музиканти і художники організовували акції, флешмоби, благодійні ярмарки та аукціони на підтримку нашої армії та мирного населення. Історія свідчить про те, що у скрутні часи митці – серед найперших, хто берез на себе важкий тягар висвітлювати події, передавати емоційне напруження народу, в життя якого увірвалася війна і який змушений виборювати свободу. Митці різних напрямів та рівня активно створюють мистецькі заходи з метою не просто розповісти про реалії, а й закликати світ звернути увагу, підтримати і допомогти. Так і українські митці: у бомбосховищах, по всіх куточках України та за кордоном показують неприховану правду про всі жахіття війни, про наш опір, про безглуздя того, що в ХХІ столітті, в центрі Європи може виникнути кривава війна, яка розчавлює всі декларації про мир, права людини, невелику мирні угоди та показує чому насправді варті гарантії безпеки мирних угод і кому дійсно не байдуже до людських цінностей.

Сучасна війна – це війна, яка йде у режимі онлайн, коли події стають відомі на весь світ одразу ж, в реальному часі. Споглядати за нескінченними злочинами проти людяності – це важкий психічний тягар. І митці виплескують свої враження у творах, створюють арт-проекти, одні з яких націлені на висвітлення подій, другі – на психологічну допомогу мирному населенню, дітям та нашим бійцям під час реабілітації. Війна змінила кожного з нас. Багато хто з митців довго не могли отямитися, але зрештою знайшли в собі сили продовжити роботу. У багатьох з них була переоцінка власного доробку. Особливе місце у висвітленні подій зайняла дитяча творчість. Конкурси, виставки, ярмарки-продажі, участь у міжнародних творчих проєктах, як то

«Діти проти війни», чи у благодійному проєкті Ukraine Drawings, що заснувала Ірина Білоус, де роботи українських дітей розміщені на платформі NFT, кошти від продажу яких пішли військовим волонтерським центрам.

І світ таки почув Україну. Захід помалу починає відкривати для себе справжню Україну, не нав'язані російською культурою шаблонні образи тину, глечиків, штампованих рушників та «малоросійську псевдокультуру», а як окрему націю, зі своєю багатовіковою історією, автентикою. І це вже не просто спалах уваги до «зони конфлікту», на якому можна зробити сенсаційні репортажі, піднятися у медійних рейтингах, стати відомим каналом, журналістом, блогером тощо. Багато країн відкривають для себе нашу реальну країну та українців. Занадто довгий час наша культура звучала в контексті частини великої держави СРСР, а з часів незалежності – як тихе відлуння країни пострадянського простору. Але тепер українська культура почута і стала рушійною силою, що отримала здатність впливати на свідомість іноземних громадян, формувати в них сприйняття України та українців як волелюбної нації, що бореться за свою свободу і майбутнє існування. На тлі російської агресії, хижої звірчості «другої армії світу», мистецький світ не залишився осторонь. В концертних залах Європи та інших континентів почали звучати твори Березовського, Лисенка, Скорика, Леонтовича, знані світові галереї виставляють твори українських художників, музейні та мистецькі організації Швейцарії, Німеччини й Польщі та інших країн підтримують музеї в регіонах активних бойових дій, зарубіжна преса висвітлює зустрічі, бере інтерв'ю, розповідає про українські та спільні міжнародні арт-проєкти, Європейські культурні фонди виділяють гранти, стипендії та створюють програми підтримки для українських художників. «Мистецтво під час війни» – культурний проєкт за підтримкою Ощадбанку [2], національний мистецький проєкт «ARTПЕРЕМОГА» у Чернігові, заснований за ініціативи та сприяння командувача об'єднаних сил ЗС України генерал-лейтенантом Сергієм Наєвим [3], арт-проєкт «Відкрита майстерня» зі створення мозаїчних реплік-парафраз

з робіт Марії Примаченко в Ризі [4], музичний проєкт німецького музиканта і карикатуриста Крістофа Мюллера [5], участь у міжнародному галерейному форумі Arte in Nuvola в Римі в якості спеціального гостя [6], флешмоб для музикантів, в якому учасники обирали для виступу не розкішні концертні зали, а метро та інші укриття для цивільних, зруйновані заклади культури – це лише маленька частина тих заходів, які вже були проведені на підтримку України, щоб розказати та показати ментальну особливість українського мистецтва, психологічно підтримати українців, які втратили мирне життя, плани на майбутнє, домівки, рідних, підняти бойовий дух наших захисників. Всі ці мистецькі заходи і ті арт-проєкти, які плануються зараз, вже формують в свідомості зарубіжного глядача сприйняття українців, як вільної нації, яка платить занадто високу ціну за свою свободу, сповідуючи європейські цінності. І нам дуже потрібна допомога зарубіжних друзів та політичних і дипломатичних кіл в активних реальних діях в наданні всебічної підтримки і допомоги та у посиленні міжнародного тиску на росію.

Історія свідчить, що українська нація багато разів була на межі знищення. І кожного разу, навіть тоді, коли це вже здавалося неможливим, українці гуртувалися і ставали на захист своєї рідної землі, своїх дітей, свого майбутнього. Відбудовували і відновлювали зруйноване, відроджувались ще сильніші й загартованіші. І цього разу московській орді не здолати нашу націю. Ми захищаємо не просто свої домівки, свою землю, своїх рідних, своє майбутнє існування. Ми боремося за людські цінності – свободу, національну ідентичність, мирне життя та розвиток. Заходи та арт-проєкти, співпраця українських митців з європейськими і світовими представниками культурного та креативного секторів стали підґрунтям для культурного фронту протидії російській військовій агресії. Тож сучасне українське мистецтво сьогодні – це насамперед зброя культурної дипломатії.

Список літератури:

1. Забужко О. Я розповідаю історію того, як Захід прогледів російський фашизм. *The Ukrainians* : веб-сайт. URL: <https://theukrainians.org/oksana-zabuzhko/>. (дата звернення: 30.04.2023).
2. Ощадбанк продовжує підтримку українського мистецтва. Цього разу у проєкті «Мистецтво під час війни» *Ощадбанк* : веб-сайт. URL: <https://www.oschadbank.ua/news/osadbank-prodovzue-pidtrimku-ukrainskogo-mistectva-cogo-razu-u-proekti-mistectvo-pid-cas-vijni>. (дата звернення: 30.04.2023).
3. У Чернігові стартував національний мистецький проєкт «АРТПЕРЕМОГА». *Укрінформ* : веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3528028-u-cernigovi-startuvav-nacionalnij-misteckij-proekt-artperemoga.html>. (дата звернення: 30.04.2023).
4. У Ризі стартував проєкт художньої мозаїки на основі картин Примаченко. *Укрінформ* : веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3502144-u-rizi-startuvav-proekt-hudoznoi-mozaiki-na-osnovi-kartin-primacenko.html>. (дата звернення: 30.04.2023).
5. Німецький музикант працює над відео на підтримку України. *Укрінформ* : веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3594495-nimeckij-muzikant-pracue-nad-video-na-pidtrimku-ukraini.html>. (дата звернення: 30.04.2023).
6. Україна представила експозицію на форумі Arte in Nuvola у Римі. *Укрінформ* : веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3616583-ukraina-predstavila-ekspoziciu-na-forumi-arte-in-nuvola-u-rimi.html>. (дата звернення: 30.04.2023).